ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PHILIPPE LÉGER

της 15ης Μαρτίου 2001 [1]

1. Η ευθύνη των κρατών μελών στην περίπτωση παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου καλύπτει ευρύ φάσμα καταστάσεων, που απορρέουν όλες από παραβίαση των εφαρμοστέων κανόνων δικαίου. Η παράβαση κοινοτικού κανόνα μπορεί να συνίσταται σε μη μεταφορά μιας οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη ή σε εσφαλμένη ερμηνεία του δικαίου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, τις περισσότερες φορές προσάπτεται στα κράτη μέλη εσφαλμένη εφαρμογή ενός κειμένου.

2. Ενδέχεται ωστόσο η συζήτηση να αφορά το αν έχει εφαρμογή ο κανόνας δικαίου. Έτσι, εν προκειμένω, μια εθνική αρχή κοινωνικής ασφαλίσεως περιόρισε τα σχετικά με σύνταξη γήρατος δικαιώματα, στηριζόμενη σε διάταξη του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [2], η δυνατότητα εφαρμογής του οποίου αμφισβητείται.

3. Η περιοριστική προσέγγιση που υιοθέτησε η αρχή αυτή ως προς το αν έπρεπε να κάνει δεκτή την αίτηση συνταξιοδοτήσεως στηρίζεται, κατά την άποψή της, στο άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, η ερμηνεία της διατάξεως αυτής από το Δικαστήριο πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα καθορισμού της πταισματικής, ενδεχομένως, συμπεριφοράς που ο δικαιούχος της συντάξεως προσάπτει στην εν λόγω αρχή.

I — Το άρθρο 95α του κανονισμού

4. Το άρθρο αυτό, το οποίο εισήχθη στον κανονισμό με τον κανονισμό 1248/92 [3], έχει ως εξής:

«1. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1248/92 δεν δημιουργεί κανένα δικαίωμα για τις περιόδους πριν από την 1η Ιουνίου 1992.

2. Όλες οι περίοδοι ασφάλισης ή κατοικίας που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους πριν από την 1η Ιουνίου 1992 λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7), στο εξής: κανονισμός.

3 — Στο εξής: τροποποιητικός κανονισμός.

των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92.

3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1, δικαίωμα γεννάται, δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92, ακόμη και αν αναφέρεται σε ασφαλιστικό κίνδυνο που επήλθε πριν από την 1η Ιουνίου 1992.

4. Τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων, οι οποίοι επέτυχαν πριν από την 1η Ιουνίου 1992 την εκκαθάριση συντάξεως, δύνανται να αναθεωρούνται, κατόπιν αιτήσεώς τους, αφού ληφθούν υπόψη οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92.

5. Αν η αίτηση που αναφέρεται στην παράγραφο 4 υποβληθεί εντός δύο ετών από την 1η Ιουνίου 1992, τα δικαιώματα που γεννώνται δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92 αποκτώνται από την ημερομηνία αυτή, χωρίς να είναι δυνατόν να αντιτάσσονται στους ενδιαφερόμενους οι διατάξεις της νομοθεσίας κράτους μέλους περί εκπτώσεως ή παραγραφής δικαιωμάτων.

6. Αν η αίτηση που αναφέρεται στην παράγραφο 4 υποβληθεί μετά το τέλος της διετούς περιόδου από την 1η Ιουνίου 1992, τα δικαιώματα εκ των οποίων δεν εξέπεσε ο δικαιούχος ή τα οποία δεν παραγράφονται αποκτώνται από την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως, με την επιφύλαξη τυχόν ευνοϊκότερων διατάξεων της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους.»

II — Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία της κύριας δίκης

5. Ο Gervais Larsy είναι Βέλγος υπήκοος εγκατεστημένος στο Βέλγιο, κοντά στα γαλλικά σύνορα. Εργάστηκε ως ανεξάρτητος κηπουρός-φυτοκόμος τόσο στο Βέλγιο όσο και στη Γαλλία.

6. Στις 24 Οκτωβρίου 1985, ο G. Larsy υπέβαλε ενώπιον του Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (εθνικού ιδρύματος κοινωνικών ασφαλίσεων μη μισθωτών εργαζομένων) [4], αίτηση για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος μη μισθωτού εργαζομένου.

7. Με απόφαση που κοινοποιήθηκε στις 3 Ιουλίου 1986, το Inasti του χορήγησε, από 1ης Νοεμβρίου 1986, σύνταξη γήρατος 45/45 υπολογισθείσα βάσει πλήρους επαγγελματικής σταδιοδρομίας εκτεινομένης από ης Ιανουαρίου 1941 έως 31 Δεκεμβρίου 1985.

8. Δεδομένου ότι ο G. Larsy κατέβαλλε, από 1ης Ιανουαρίου 1964 έως 31 Δεκεμβρίου 1977, εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως στις αρμόδιες γαλλικές αρχές, αυτές του χορήγησαν σύνταξη γήρατος από 1ης Μαρτίου 1987.

4 — Στο εξής: Inasti.

9. Για τον λόγο αυτό, το Inasti εξέδωσε, στις 21 Δεκεμβρίου 1988, νέα απόφαση, ισχύουσα από 1ης Μαρτίου 1987, με την οποία μείωσε τη σύνταξη γήρατος στα 31/45, κατ' εφαρμογήν της αρχής περί ενιαίας σταδιοδρομίας, όπως επιτάσσει το άρθρο 19 του βασιλικού διατάγματος 72 της 10ης Νοεμβρίου 1967[5].

10. Στις 16 Ιανουαρίου 1989, ο G. Larsy άσκησε ενώπιον του Tribunal du travail de Tournai (Βέλγιο) προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής, ισχυριζόμενος ότι έπρεπε να διατηρηθεί ο αρχικός υπολογισμός των συνταξιοδοτικών του δικαιωμάτων, ανεξαρτήτως της χορηγήσεως γαλλικής συντάξεως.

11. Στις 24 Απριλίου 1990, το εν λόγω Tribunal απέρριψε την προσφυγή ως αβάσιμη. Επειδή η εκδοθείσα απόφαση δεν επιδόθηκε, δεν κατέστη τελεσίδικη.

12. Ακολούθως, ο Marius Larsy, αδελφός του Gervais Larsy, ο οποίος βρέθηκε σε πραγματική και νομική κατάσταση παρεμφερή προς εκείνη του αδελφού του, άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunal du travail de Tournai.

13. Κατά τη διαδικασία, το εν λόγω δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 12 και 46 του κανονισμού, καθόσον οι διατάξεις αυτές ήταν σχετικές με την απαγόρευση σωρεύσεως των παροχών και την εκκαθάρισή τους από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.

14. Με απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-31/92, Larsy[6], το Δικαστήριο έκρινε ότι: «τα άρθρα 12, παράγραφος 2, και 46 του κανονισμού 1408/71 δεν απαγορεύουν την εφαρμογή, στα πλαίσια καθορισμού του ύψους συντάξεως υπολογιζομένης δυνάμει αποκλειστικώς και μόνον μιας εθνικής νομοθεσίας, εθνικού κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως. Αντίθετα, τα προαναφερθέντα άρθρα απαγορεύουν την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας όταν το ύψος της συντάξεως καθορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46. Το άρθρο 46, παράγραφος 3, του κανονισμού έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται ο κανόνας περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως που θεσπίζει η εν λόγω διάταξη κατά το μέτρο που ο ενδιαφερόμενος εργάστηκε κατά την ίδια περίοδο εντός δύο κρατών μελών και υποχρεώθηκε να καταβάλει, για την ίδια αυτή περίοδο, εισφορές ασφαλίσεως γήρατος σε αμφότερα τα κράτη μέλη.»

15. Στηριζόμενο στην απόφαση αυτή, το Tribunal du travail de Tournai, με απόφαση της 8ης Μαρτίου 1994, δέχθηκε την προσφυγή του Marius Larsy.

16. Το Inasti, απαντώντας στην αίτηση που υπέβαλε ο Gervais Larsy προκειμένου να τακτοποιηθεί η κατάστασή του υπό συνθήκες όμοιες με αυτές που ίσχυσαν για τον αδελφό του, του ζήτησε, επικαλούμενο το

5 — *Moniteur belge* της 14ης Νοεμβρίου 1967, σ. 11845.

6 — Συλλογή 1993, σ. I-4543, σκέψη 23.

άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού, να υποβάλει νέα αίτηση συνταξιοδοτήσεως, ώστε να ελεγχθούν εκ νέου τα δικαιώματά του.

17. Κατόπιν της υποβολής νέας αιτήσεως, το Inasti εξέδωσε, στις 26 Απριλίου 1995, νέα απόφαση, με την οποία χορήγησε στον Gervais Larsy πλήρη σύνταξη γήρατος από 1ης Ιουλίου 1994.

18. Αφού ήρθε σε επαφή με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ο G. Larsy, με επιστολή της 8ης Αυγούστου 1997, άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως του Tribunal du travail de Tournai, της 24ης Απριλίου 1990, ενώπιον του Cour du travail de Mons (Βέλγιο).

19. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το Inasti αναγνώρισε ότι τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα του G. Larsy έπρεπε να υπολογιστούν εκ νέου από 1ης Μαρτίου 1987 και ότι η από 21 Δεκεμβρίου 1988 διοικητική απόφαση έπρεπε να τροποποιηθεί αναλόγως. Πάντως, το Inasti θεώρησε ότι, ελλείψει πταίσματος, δεν μπορούσε να υποχρεωθεί σε καταβολή αποζημιώσεως.

20. Με την απόφασή του της 10ης Φεβρουαρίου 1999, το Cour du travail de Mons έκρινε την έφεση του G. Larsy βάσιμη όσον αφορά το δικαίωμά του για χορήγηση πλήρους συντάξεως 45/45 μη μισθωτού εργαζομένου από 1ης Μαρτίου 1987.

21. Όσον αφορά το έτερο αίτημα του G. Larsy περί επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως ύψους 1 BEF για ηθική βλάβη και αποζημιώσεως 100 000 BEF για υλική ζημία, το Cour du travail de Mons έκρινε ότι δεν είχε διαφωτιστεί επαρκώς. Ως εκ τούτου, έθεσε στους διαδίκους ερώτημα σχετικά, μεταξύ άλλων, με το αν έπρεπε να θεωρηθεί ότι το Inasti υπέπεσε σε πταίσμα εκδίδοντας νέα απόφαση, η οποία, μολονότι χορηγούσε πλήρη σύνταξη στον G. Larsy, όριζε την 1η Ιουλίου 1994 ως ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της, παρ' όλον ότι η αρχική αίτηση συνταξιοδοτήσεως είχε υποβληθεί το 1985 και τα επίδικα συνταξιοδοτικά δικαιώματα είχαν μειωθεί από το Inasti από το 1987.

22. Το Cour du travail de Mons επανέλαβε επίσης τις αναλύσεις που περιείχε η έγγραφη γνώμη της εισαγγελικής αρχής της 13ης Ιανουαρίου 1999. Η εισαγγελική αρχή θεώρησε ότι η προπαρατεθείσα απόφαση Larsy δεν είχε ισχύ δεδικασμένου, αλλά περιεβάλλετο μάλλον με ηθικό κύρος το οποίο έλαβε υπόψη του το Inasti, προβαίνοντας στην από διαχρονικής απόψεως εν μέρει αναθεώρηση της από 21 Δεκεμβρίου 1988 αποφάσεώς του. Η εισαγγελική αρχή διευκρίνισε επίσης ότι ο χρονικός περιορισμός των αποτελεσμάτων της νέας αποφάσεως που εξέδωσε το Inasti απέρρεε προφανώς από την κοινοτική νομοθεσία, ήτοι από το άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού.

23. Ενώπιον του Cour du travail de Mons, το Inasti ισχυρίζεται ότι δεν παραβίασε κατάφωρα το κοινοτικό δίκαιο, καθόσον η εφαρμοστέα κανονιστική ρύθμιση δεν του επέ-

τρεπε να λάβει αυτεπαγγέλτως νέα απόφαση με ισχύ από 1ης Μαρτίου 1987. Επειδή η αίτηση περί αναθεωρήσεως υποβλήθηκε μετά τη λήξη της προθεσμίας του άρθρου 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού, η αναθεώρηση έπρεπε να αρχίσει να ισχύει την 1η Ιουλίου 1994. Περαιτέρω, το Inasti τονίζει ότι ο G. Larsy άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως της 24ης Απριλίου 1990 μόλις στις 8 Δεκεμβρίου 1997 και ότι η καθυστέρηση αυτή προξένησε τη ζημία την αποκατάσταση της οποίας ζητεί.

24. Ο G. Larsy υποστηρίζει ότι το Inasti δεν έλαβε υπόψη το ηθικό κύρος της προπαρατεθείσας αποφάσεως Larsy και ότι η απόφαση του Cour du travail de Mons, της 10ης Φεβρουαρίου 1999, αποδεικνύει ότι η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου τελέστηκε μετά την έκδοση της αποφάσεως επί των προδικαστικών ερωτημάτων.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

25. Το Cour du travail de Mons, θεωρώντας ότι τα επιχειρήματα των διαδίκων δεν του παρέχουν τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του αν το Inasti υπέπεσε σε κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, αποφάσισε να αναστείλει την έκδοση αποφάσεως και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 την έννοια ότι πρέπει να εφαρμοστεί στην περίπτωση ασφαλισμένου, μη μισθωτού εργαζομένου, ο οποίος προσέφυγε στη δικαιοσύνη κατά διοικητικής πράξεως του αρμοδίου ιδρύματος κοινωνικής ασφαλίσεως των μη μισθωτών εργαζομένων κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκδοθείσας κατ' εφαρμογήν κανόνα [άρθρα 12 και 46 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71] απαγορεύοντος τη σώρευση, απόφαση την οποία επικύρωσε ο επιληφθείς εντός του ως άνω κράτους μέλους εθνικός δικαστής με απόφασή του την οποία δεν επέδωσαν οι διάδικοι και ως εκ τούτου πάντοτε δυνάμενη να αμφισβητηθεί με την άσκηση εφέσεως, τη στιγμή κατά την οποία με απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκδοθείσα μετά την ως άνω απόφαση σε παρεμφερή υπόθεση περί ερμηνείας των άρθρων 12 και 46 του εν λόγω κανονισμού, κρίθηκε ότι δεν συντρέχει λόγος εφαρμογής κοινοτικού κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως στην περίπτωση αυτή, λαμβανομένου υπόψη ότι η ως άνω εφαρμογή του άρθρου 95α, παράγραφος 5, εκ μέρους του εθνικού ιδρύματος κονωνικής ασφαλίσεως των μη μισθωτών εργαζομένων στην περίπτωση του ως άνω ασφαλισμένου, μετά την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, περί επανεξετάσεως των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων, και το άρθρο 95α, παράγραφος 5, περιορίζουν τα αποτελέσματα από το δίδαγμα που μπορεί να συναχθεί από την ανωτέρω απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η δε επίκληση του ως άνω άρθρου 95α, παράγραφος 5, απαιτεί για την εφαρμογή του, σε περίπτωση ένδικης διαφοράς, την υποβολή νέας αιτήσεως του ασφαλισμένου σχετικά με τα δικαιώματά του και ακολούθως την έκδοση νέας αποφάσεως εκ μέρους του ιδρύματος;

2) Το γεγονός ότι το εν λόγω ίδρυμα κοινωνικής ασφαλίσεως των μη μισθωτών εργαζομένων κράτους μέλους της ΕΚ εφάρμοσε το άρθρο 95α, παράγρα-

φος 5, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 στην περιγραφείσα με το ανωτέρω πρώτο ερώτημα κατάσταση συνιστά, υπό τις περιστάσεις υπό τις οποίες έτυχε εφαρμογής, κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου κατά την έννοια του διδάγματος που αντλείται από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τη στιγμή μάλιστα κατά την οποία το ως άνω ίδρυμα παραβίασε ήδη τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1408/71 (άρθρα 12 και 46), όπως κρίθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 2ας Αυγούστου 1993 σε παρεμφερή υπόθεση και όπως αναγνωρίζει το ίδρυμα κοινωνικής ασφαλίσεως στα πλαίσια της δίκης και το δικάζον δικαστήριο αποφάνθηκε προς την κατεύθυνση αυτή με απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1999 και ενώ, εν συνεχεία ανταλλαγείσας αλληλογραφίας μεταξύ της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του κράτους μέλους, το εποπτεύον το εθνικό ίδρυμα κοινωνικής ασφαλίσεως υπουργείο κάλεσε το ίδρυμα να τακτοποιήσει την κατάσταση του διακινουμένου εργαζομένου, το δε ίδρυμα έδωσε συνέχεια στην πρόσκληση αυτή εφαρμόζοντας το προαναφερθέν άρθρο 95α, παράγραφος 5;»

IV — Επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 95α του κανονισμού (πρώτο προδικαστικό ερώτημα)

26. Το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού προβλέπει την αρχή του δικαιώματος αναθεωρήσεως, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, συντάξεων που εκκαθαρίστηκαν πριν από την 1η Ιουνίου 1992.

27. Οι δύο επόμενες παράγραφοι του άρθρου αυτού αποτελούν τις δύο συνιστώσες για τον καθορισμό της διαχρονικής εφαρμογής των αναθεωρημένων δικαιωμάτων. Στην περίπτωση που τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα μπορούν να αναθεωρηθούν, δυνάμει του άρθρου 95α, παράγραφος 4, πρέπει στην πράξη να γίνεται διάκριση ανάλογα με την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως αναθεωρήσεως.

28. Αν αυτή υποβληθεί εντός δύο ετών από την 1η Ιουνίου 1992, τα αναθεωρημένα δικαιώματα αποκτώνται από την ημερομηνία αυτή [7]. Αν η αίτηση υποβληθεί μετά την προθεσμία αυτή, ήτοι μετά την 1η Ιουνίου 1994, τα δικαιώματα αποκτώνται από την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως [8].

A — *Επί του αντικειμένου του ερωτήματος*

29. Στο στάδιο αυτό της διαδικασίας της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο απεφάνθη επί της ουσίας της διαφοράς που του υποβλήθηκε. Δέχθηκε την αίτηση του G. Larsy για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος 45/45, με έναρξη ισχύος την 1η Μαρτίου 1987. Του επιδίκασε επίσης τους τόκους που ζήτησε επί των οφειλομένων ποσών [9].

7 — Άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού.

8 — Άρθρο 95α, παράγραφος 6, του κανονισμού.

9 — Απόφαση του Cour du travail de Mons, της 10ης Φεβρουαρίου 1999, όπως περιγράφεται στην απόφαση περί παραπομπής, σ. 8, παράγραφος 10.

30. Το Cour du travail de Mons πρέπει ακόμα να αποφανθεί επί της αιτήσεως επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως της ηθικής βλάβης, ύψους 1 BEF, και αποζημιώσεως της υλικής ζημίας, ύψους 100 000 BEF [10]. Για τον σκοπό αυτό, εξετάζει αν μπορεί να προσαφθεί στο Inasti κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.

31. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η προσοχή του Cour du travail de Mons στρέφεται αποκλειστικά στην άρνηση του Inasti να καθορίσει ως ημερομηνία ενάρξεως ισχύος των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων την 1η Μαρτίου 1987 [11], όπως ζήτησε ο G. Larsy και αναγνώρισε ακολούθως το ίδιο το Inasti [12].

32. Επομένως, τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν σχετίζονται με την αρχική απροθυμία του Inasti να χορηγήσει στον δικαιούχο το σύνολο των συνταξιοδοτικών του δικαιωμάτων. Αντιθέτως, τα υποβληθέντα ερωτήματα απορρέουν από την άρνηση του εν λόγω ιδρύματος να δεχτεί την αναδρομικότητα των δικαιωμάτων αυτών, άρνηση λόγω της οποίας το βελγικό δικαστήριο εξετάζει την ενδεχόμενη ύπαρξη πταίσματος.

33. Έτσι εξηγείται γιατί το άρθρο 95α του κανονισμού είναι η βασική διάταξη από την οποία εξαρτάται η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Το Inasti, εφαρμόζοντας τη διάταξη αυτή κατά τρόπο που περιόριζε την αναδρομικότητα των αποτελεσμάτων της αναθεωρημένης συντάξεως του G. Larsy, περιόρισε τη σημασία της προπαρατεθείσας αποφάσεως Larsy.

34. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν αποκλειστικά το άρθρο 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού, το οποίο καλύπτει την περίπτωση υποβολής της αιτήσεως αναθεωρήσεως εντός δύο ετών από την 1η Ιουνίου 1992.

35. Το Cour du travail de Mons εξηγεί ότι αυτό οφείλεται στο ότι το Inasti επικαλέστηκε τη διάταξη αυτή για να προβάλει τη μη τήρησή της από τον G. Larsy. Συνεπώς, έπρεπε να εφαρμοστεί η εθνική νομοθεσία, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα τον καθορισμό της 1ης Ιουλίου 1994 ως ημερομηνίας ενάρξεως των αποτελεσμάτων της αιτήσεως αναθεωρήσεως [13].

36. Πάντως, από τα πραγματικά περιστατικά και τη διαδικασία της κύριας δίκης προκύπτει ότι η εξέταση του αιτούντος δικαστηρίου αφορά γενικότερα τη δυνατότητα εφαρμογής του τμήματος του άρθρου 95α του κανονισμού που αφορά ευθέως το δικαίωμα αναθεωρήσεως των συντάξεων που εκκαθαρίστηκαν πριν από την έκδοση του τροποποιητικού κανονισμού. Υπό τις συνθήκες αυτές, η εξέταση αφορά μόνον το άρθρο 95α, παράγραφος 4 [14].

10 – Απόφαση περί παραπομπής, σ. 10, παράγραφος 12.

11 – Όπ.π., σ. 11 και 14, τρίτο εδάφιο.

12 – Όπ.π. σ. 14, δεύτερο εδάφιο.

13 – Όπ.π., σ. 14, τρίτο εδάφιο.

14 – Απόφαση της 25ης Σεπτεμβρίου 1997, C-307/96, Baldone (Συλλογή 1997, σ. I-5123, σκέψεις 11 και 12).

37. Το γεγονός ότι η αίτηση υποβλήθηκε πριν από ή μετά την 1η Ιουνίου 1992 ουδεμία επιρροή ασκεί στο αν το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού τυγχάνει ή όχι εφαρμογής σε περίπτωση ανάλογη με την υπό κρίση στην κύρια δίκη.

38. Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το Cour du travail de Mons σκοπεύει να αποφανθεί επί της ευθύνης του Inasti λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, συνισταμένης στην εφαρμογή διατάξεως περιορίζουσας χρονικά το πεδίο εφαρμογής αποφάσεως περί αναθεωρήσεως συντάξεως [15]. Το αν ως χρονικό όριο τέθηκε η 1η Ιουνίου 1992 ή η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως δεν μεταβάλλει την ουσία της διαφοράς της κύριας δίκης, καθότι ο G. Larsy, με την αίτησή του, επιθυμούσε να επιτύχει πλήρη αναδρομικότητα.

39. Υπό τις συνθήκες αυτές, σημασία έχει μόνον η ερμηνεία του άρθρου 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού, καθόσον η εφαρμογή του, μέσω του άρθρου 95α, παράγραφος 5, ή του άρθρου 95α, παράγραφος 6, επιφέρει αναγκαστικά περιορισμό της αναδρομικότητας [16]. Συνεπώς, το πρώτο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να διατυπωθεί διαφορετικά.

40. Πρέπει να θεωρηθεί ότι με το ερώτημα αυτό ερωτάται, κατ' ουσίαν, αν η αναθεώρηση των δικαιωμάτων που προβλέπει το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού έχει εφαρμογή σε αίτηση αναθεωρήσεως συντάξεως γήρατος, το ποσό της οποίας μειώθηκε βάσει κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως εφαρμοστέου εντός κράτους μέλους, λόγω του ότι ο δικαιούχος της λαμβάνει επίσης σύνταξη από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους.

B — *Εκτίμηση*

41. Επιβάλλεται η ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως. Όπως υπενθύμισε η Επιτροπή, το άρθρο 95α εισήχθη στον κανονισμό με τον τροποποιητικό κανονισμό ως μεταβατική διάταξη. Ο χαρακτηρισμός αυτός προκύπτει από την ανάγνωση του τίτλου του άρθρου αυτού: «Μεταβατικές διατάξεις για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92» [17].

42. Όπως κάθε μεταβατικό μέτρο, το εν λόγω μέτρο αποβλέπει στη ρύθμιση των δυσχερειών που σχετίζονται με τη διαχρονική εφαρμογή των νέων μέτρων, ιδιαίτερα έναντι προγενέστερων εννόμων καταστάσεων, ανεξάρτητα από το αν αυτές έχουν παγιωθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη.

15 — Το Cour du travail de Mons εξετάζει την ανάγκη επικλήσεως του άρθρου 95α, παράγραφος 5, στην υπόθεση της κύριας δίκης, στην οποία το Inasti αναγνώρισε ότι η οφειλόμενη στον G. Larsy βελγική σύνταξη έπρεπε να καταβληθεί χωρίς περιορισμό ως προς την αναδρομικότητά της (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση περί παρατομής, σ. 14, τέταρτο εδάφιο).

16 — Η εφαρμογή της ευνοϊκότερης διατάξεως, ήτοι του άρθρου 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού, περιορίζει την αναθεώρηση στην 1η Ιουνίου 1992, ημερομηνία που εξακολουθεί να απέχει από εκείνη που επιθυμούσε ο G. Larsy, ήτοι το 1987.

17 — Το σημείο αυτό επιβεβαιώνεται από την εικοστή έκτη αιτιολογική σκέψη του τροποποιητικού κανονισμού, όπου αναφέρεται η προσθήκη στον κανονισμό μεταβατικών διατάξεων για την εφαρμογή του τροποποιητικού κανονισμού.

43. Εν προκειμένω, είναι γνωστό ότι εξετάζεται η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού, διότι η σύνταξη γήρατος εκκαθαρίστηκε πριν από τη θέση σε ισχύ του τροποποιητικού κανονισμού.

44. Για να ισχύσει το δικαίωμα αναθεωρήσεως που προβλέπει η διάταξη αυτή, η αίτηση αναθεωρήσεως πρέπει να στηρίζεται στους νέους κανόνες που θέσπισε ο τροποποιητικός κανονισμός. Συνεπώς, για τις αιτήσεις αναθεωρήσεως δικαιωμάτων οι οποίες σχετίζονται με σύνταξη που εκκαθαρίστηκε πριν από την 1η Ιουνίου 1992 δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 95α, παράγραφοι 4 έως 6, του κανονισμού.

45. Με άλλα λόγια, το δικαίωμα αναθεωρήσεως, καθώς και οι προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος αυτού, τις οποίες ορίζει το άρθρο 95α, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού, ισχύουν μόνο για τις κοινωνικές παροχές ο δικαιούχος των οποίων θεωρεί ότι μπορούν να αναθεωρηθούν *προκειμένου να ληφθεί υπόψη ο τροποποιητικός κανονισμός.*

46. Ο χαρακτηρισμός του άρθρου 95α ως μεταβατικής διατάξεως «για την εφαρμογή του κανονισμού 1248/92» και το κείμενο του άρθρου 95α, παράγραφος 4, το οποίο διευκρινίζει ότι τα δικαιώματα μπορούν να αναθεωρηθούν, «αφού ληφθούν υπόψη οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1248/92», επιβάλλουν μια τέτοια ερμηνεία.

47. Όπως έχει σαφώς επισημάνει το Δικαστήριο, «σκοπός του άρθρου 95α, παράγραφος 4, είναι να παρασχεθεί στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να ζητήσει αναθεώρηση των παροχών που είχαν εκκαθαριστεί υπό το καθεστώς του μη τροποποιημένου κανονισμού, αν προκύπτει ότι οι κανόνες του τροποποιητικού κανονισμού είναι ευεργετικότεροι γι' αυτόν, ή να διατηρήσει τις παροχές που χορηγήθηκαν κατά τις διατάξεις του μη τροποποιημένου κανονισμού, αν αυτές είναι ευεργετικότερες από εκείνες που απορρέουν από τον τροποποιητικό κανονισμό» [18].

48. Πρέπει να καθοριστεί αν η αίτηση αναθεωρήσεως συντάξεως το ποσό της οποίας περιορίστηκε κατ' εφαρμογήν εθνικού κανόνα κατά της σωρεύσεως, αλλά κατά παράβαση του κανονισμού, αποβλέπει στο να παράσχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να τύχει της εφαρμογής των ευνοϊκότερων κανόνων του τροποποιητικού κανονισμού. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που διαθέτω και υπό την επιφύλαξη της εκτιμήσεως του αιτούντος δικαστηρίου, στο ερώτημα αυτό πρέπει, κατά την άποψή μου, να δοθεί αρνητική απάντηση.

49. Με την αίτηση αναθεωρήσεως, ο G. Larsy επιδιώκει τη χορήγηση πλήρους συντάξεως γήρατος από την ημέρα που του χορηγήθηκε δεύτερη σύνταξη. Η αίτησή του αυτή στηρίζεται στα άρθρα 12 και 46 του κανονισμού. Από τη δικογραφία δεν προκύ-

18 — Προπαρατεθείσα απόφαση Baldone, σκέψη 15.

πτει ότι ο G. Larsy θέλησε να επικαλεστεί οποιαδήποτε ευνοϊκότερη γι' αυτόν διάταξη του τροποποιητικού κανονισμού.

50. Αντιθέτως, το Inasti επικαλείται το άρθρο 95α. Το Inasti έπρεπε να εφαρμόσει κανόνα εθνικού δικαίου που του απαγόρευε να τροποποιήσει την απόφασή του, μετά την έκδοση δικαστικής αποφάσεως με ισχύ δεδικασμένου απορρίπτουσας προσφυγή που ασκήθηκε κατά διοικητικής αποφάσεως. Ως εκ τούτου, αποφάσισε ότι η έκδοση νέας αποφάσεως προϋπέθετε την υποβολή νέας αιτήσεως εκ μέρους του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού. Το Inasti, ερμηνεύοντας τη διάταξη αυτή, θεώρησε ότι κάθε απόφαση αναθεωρήσεως συντάξεως που εκκαθαρίστηκε πριν από τη θέση σε ισχύ του τροποποιητικού κανονισμού έπρεπε να ακολουθήσει τη διαδικασία αυτή, πράγμα που όμως, όπως είδαμε, δεν συνάδει προς τον σκοπό του άρθρου αυτού.

51. Εν πάση περιπτώσει, όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα, δεν αμφισβητείται ότι η αναθεώρηση των δικαιωμάτων που προβλέπει το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού δεν ισχύει στην περίπτωση υποβολής αιτήσεως αναθεωρήσεως συντάξεως γήρατος, το ποσό της οποίας μειώθηκε βάσει κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως εφαρμοστέου εντός κράτους μέλους, λόγω του ότι ο δικαιούχος της λαμβάνει επίσης σύνταξη από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, όταν η αίτηση αναθεωρήσεως στηρίζεται σε διατάξεις άλλες από αυτές του τροποποιητικού κανονισμού. Συνεπώς, ούτε οι προθεσμίες που τάσσει το άρθρο 95α, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού για την υποβολή αιτήσεων ισχύουν υπό τις συνθήκες αυτές.

V — Επί της υπάρξεως κατάφωρης παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)

52. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το γεγονός ότι η αρμόδια αρχή κράτους μέλους εφάρμοσε το άρθρο 95α, παράγραφοι 4 έως 6, του κανονισμού σε αίτηση αναθεωρήσεως συντάξεως γήρατος, περιορίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το αναδρομικό αποτέλεσμα της αναθεωρήσεως εις βάρος του ενδιαφερομένου, συνιστά κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, καθόσον, αφενός, η εν λόγω διάταξη δεν έχει εφαρμογή στην οικεία αίτηση και, αφετέρου, από απόφαση του Δικαστηρίου εκδοθείσα πριν από την έκδοση της αποφάσεως της αρμόδιας αρχής απορρέει ότι η αίτηση αναθεωρήσεως έπρεπε να γίνει δεκτή, χωρίς να μπορεί να συναχθεί από την ίδια απόφαση ότι υπήρχε δυνατότητα να περιοριστεί το αναδρομικό αποτέλεσμα της αναθεωρήσεως.

A — *Επί του αντικειμένου του ερωτήματος*

53. Το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς

σχετικής με την ευθύνη ιδρύματος κοινωνικών παροχών από πλευράς κοινοτικού δικαίου, σχετίζεται ειδικότερα με το πώς μπορεί να χαρακτηριστεί η συμπεριφορά του εν λόγω ιδρύματος έναντι συνταξιούχου εργαζομένου.

54. Είναι γνωστό ότι η στοιχειοθέτηση ευθύνης κράτους μέλους σε περίπτωση παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου προϋποθέτει τη συνδρομή τριών προϋποθέσεων. Πρέπει ο παραβιαζόμενος κανόνας δικαίου να αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, η παράβαση να είναι αρκούντως κατάφωρη και να υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως που υπέχει το κράτος και της βλάβης που υπέστησαν οι ζημιωθέντες [19].

55. Από την απόφαση περί παραπομπής και από τη διατύπωση του υποβληθέντος ερωτήματος προκύπτει σαφώς ότι αυτό περιορίζεται στη *δεύτερη προϋπόθεση* που θέτει η νομολογία του Δικαστηρίου.

Το Cour du travail de Mons δεν υπέβαλε ερώτημα για τις δύο άλλες προϋποθέσεις. Υπενθυμίζει δε ότι το Inasti αναγνώρισε ότι πληρούνταν η προϋπόθεση ότι ο παραβιαζόμενος κανόνας δικαίου έπρεπε να αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες [20]. Το Cour du travail de Mons δεν υπέβαλε επίσης ερώτημα σχετικά με το αν υφίστατο άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως του κράτους και της βλάβης που υπέστη ο εφεσείων της κύριας δίκης. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, μόνο στα εθνικά δικαστήρια εναπόκειται να επαληθεύσουν το σημείο αυτό [21].

56. Έχει επίσης σαφώς αποδειχθεί ότι εναπόκειται, κατ' αρχήν, στα εθνικά δικαστήρια να εκτιμούν αν μια παραβίαση του κοινοτικού δικαίου είναι κατάφωρη ώστε να στοιχειοθετεί εξωσυμβατική ευθύνη ενός κράτους μέλους έναντι ιδιωτών [22].

57. Εντούτοις, ναι μεν το εθνικό δικαστήριο εκπληρώνει την αποστολή του, αλλά και το Δικαστήριο, όταν του ζητείται να αποφανθεί επί της ευθύνης κρατών μελών λόγω των κοινοτικών τους υποχρεώσεων, καθορίζει ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του στην εκτίμησή του [23].

19 — Απόφαση της 5ης Μαρτίου 1996, C-46/93 και C-48/93, Brasserie du pêcheur και Factortame (Συλλογή 1996, σ. I-1029, σκέψη 51).

20 — Απόφαση περί παραπομπής, σ. 12, παράγραφος 13.

21 — Βλ., π.χ., απόφαση της 23ης Μαΐου 1996, C-5/94, Hedley Lomas (Συλλογή 1996, σ. I-2553, σκέψη 30).

22 — Βλ., π.χ., αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1999, C-302/97, Konle (Συλλογή 1999, σ. I-3099, σκέψη 59), και της 18ης Ιανουαρίου 2001, C-150/99, Stockholm Lindöpark (Συλλογή 2001, σ. I-493, σκέψη 38).

23 — Βλ., π.χ., προαναφερθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψεις 56 και 58· αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1996, C-392/93, British Telecommunications (Συλλογή 1996, σ. I-1631, σκέψη 41), και της 17ης Οκτωβρίου 1996, C-283/94, C-291/94 και C-292/94, Denkavit κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-5063, σκέψη 49)· προαναφερθείσες απόφαση Konle, σκέψη 58, και Stockholm Lindöpark, σκέψη 38.

Β — *Επί των κριτηρίων που εφαρμόζονται για να διαπιστωθεί η ύπαρξη κατάφωρης παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου*

58. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου είναι επαρκώς κατάφωρη όταν ένα κράτος μέλος, κατά την άσκηση της κανονιστικής εξουσίας του, υπερέβη προδήλως και σοβαρώς τα όρια που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του [24]. Αντιθέτως, στην περίπτωση που το οικείο κράτος μέλος, κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβιάσεως, διέθετε πολύ περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο, περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως κατάφωρης παραβιάσεως [25].

59. Συνεπώς, πρέπει να καθοριστεί η έκταση του περιθωρίου εκτιμήσεως που μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι διέθετε ένα ίδρυμα όπως το Inasti, όταν του ζητήθηκε να προβεί στην αναθεώρηση της επίδικης συντάξεως.

60. Οι αποφάσεις που εξέδωσε το Δικαστήριο για το ζήτημα αυτό μπορούν να διακριθούν ανάλογα με το αντικείμενο της παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου που προσάπτεται στο κράτος μέλος.

61. Σε μια πρώτη σειρά αποφάσεων, η διαφορά της κύριας δίκης οφείλεται στην εσφαλμένη μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη μιας κοινοτικής οδηγίας από το κράτος μέλος. Αυτή η περίπτωση είναι χαρακτηριστική της ασκήσεως κανονιστικής εξουσίας από τα κράτη μέλη [26]. Μολονότι η διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν τα κράτη μέλη μπορεί να είναι ευρύτερη ή πιο περιορισμένη ανάλογα με τον βαθμό ακρίβειας του κανόνα που πρέπει να μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη, η αποστολή με την οποία είναι επιφορτισμένα, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των οδηγιών, τους αφήνει κάποιο περιθώριο επιλογής. Η απαίτηση σοβαρής και πρόδηλης παραβάσεως των εφαρμοστέων κανόνων υπαγορεύεται στην περίπτωση αυτή από το μέλημα να μην παρεμποδιστεί η άσκηση, κυρίως, της νομοθετικής λειτουργίας λόγω της προοπτικής αγωγής αποζημιώσεως [27].

62. Μια δεύτερη κατηγορία αποφάσεων περιλαμβάνει περιπτώσεις παραβιάσεως του

24 — Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 8ης Οκτωβρίου 1996, C-178/94, C-179/94 και C-188/94 έως C-190/94, Dillenkofer κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-4845, σκέψη 25)· της 15ης Ιουνίου 1999, C-140/97, Rechberger κ.λπ. (Συλλογή 1999, σ. I-3499, σκέψη 50)· της 4ης Ιουλίου 2000, C-424/97, Haim (Συλλογή 2000, σ. I-5123, σκέψη 38), και προπαρατεθείσα απόφαση Stockholm Lindöpark, σκέψη 39. Φαίνεται ότι οι δεσμοί του Inasti με τη Βελγική Κυβέρνηση είναι ιεραρχικής φύσεως κατά το εθνικό δίκαιο, όπως αφήνει να εννοηθεί το αιτούν δικαστήριο (βλ. την έννοια του «εποπτεύοντος υπουργείου», σ. 7 της αποφάσεως περί παραπομπής). Συνεπώς, είναι προφανές ότι, κατά το δίκαιο αυτό, η ευθύνη του κράτους συγχέεται με αυτή των διοικητικών του υπηρεσιών. Το γεγονός ότι το χαρακτηριστικό αυτό δεν είναι απολύτως βέβαιο δεν ασκεί επιρροή στην τήρηση του κοινοτικού δικαίου, διότι, αν υποτεθεί ότι ορισμένες νομοθετικές ή διοικητικές αρμοδιότητες ασκούνται αποκεντρωτικά από οργανισμό δημοσίου δικαίου που διακρίνεται νομικά από το κράτος, η αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσαν στους ιδιώτες μέτρα εσωτερικής τάξεως ληφθέντα κατά παραβίαση του κοινοτικού δικαίου δεν πρέπει κατ' ανάγκη να διασφαλιστεί από το ίδιο το κράτος μέλος, προκειμένου να εκπληρώσει τις κοινοτικές του υποχρεώσεις (προπαρατεθείσα απόφαση Haim, σκέψεις 29 έως 31).

25 — Βλ., π.χ., προπαρατεθείσες αποφάσεις Dillenkofer κ.λπ., σκέψη 25, και Haim, σκέψη 38.

26 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις British Telecommunications και Denkavit κ.λπ.· απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, C-319/96, Brinkmann (Συλλογή 1998, σ. I-5255)· προπαρατεθείσες αποφάσεις Rechberger κ.λπ., και Stockholm Lindöpark.

27 — Η συλλογιστική είναι η ίδια με αυτή που αναπτύσσεται στον τομέα της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ., Wathelet, M., και Van Raepenbusch, S., «La responsabilité des États membres en cas de violation du droit communautaire. Vers un alignement de la responsabilité de l'État sur celle de la Communauté ou l'inverse?», *Cahiers de droit européen*, 1997, σ. 13). Κατά το πρότυπο του τελευταίου αυτού συστήματος, η προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης των κρατών μελών που σχετίζεται με την ύπαρξη σοβαρής και πρόδηλης παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου ισχύει όταν η άσκηση κανονιστικών αρμοδιοτήτων προϋποθέτει επιλογές οικονομικής πολιτικής (προπαρατεθέν άρθρο, προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame).

κοινοτικού δικαίου, στις οποίες το κράτος μέλος *στερείται εκ των προτέρων κάθε διακριτικής ευχέρειας*. Αυτή είναι προφανώς η περίπτωση μη μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη μιας οδηγίας [28]. Το ίδιο ισχύει, κατ' αρχήν, για τις διαφορές που απορρέουν από την εσφαλμένη εφαρμογή κοινοτικών κανόνων για τους οποίους δεν απαιτείται μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη. Αυτό παρατηρείται, μεταξύ των κανόνων που έχουν ήδη αναφερθεί στις αποφάσεις του Δικαστηρίου, με το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 29 ΕΚ) [29] ή το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 43 ΕΚ) [30].

63. Σ' αυτό ακριβώς το είδος αποφάσεων, το Δικαστήριο καταφεύγει στην αρχή σύμφωνα με την οποία μια απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να επαρκεί για να αποδειχθεί η ύπαρξη κατάφωρης παραβιάσεως.

64. Το οικείο ίδρυμα, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, δεν αντιμετώπισε καμία επιλογή κανονιστικής φύσεως, υπό την έννοια ότι δεν όφειλε να θεσπίσει κανένα νομικό κανόνα. Σ' αυτό εναπέκειτο μόνο να απαντήσει σε αίτηση αναθεωρήσεως συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, εφαρμόζοντας υφιστάμενους κανόνες, απορρέοντες, μεταξύ άλλων, από το σχετικό κοινοτικό δίκαιο, κάτι το οποίο δεν έπραξε.

65. Η διακριτική του ευχέρεια ήταν, λόγω αυτού, περιορισμένη, αν όχι ανύπαρκτη. Επομένως, επιβάλλεται, αφενός, η διαπίστωση ότι υφίστατο απλή παραβίαση και, αφετέρου, το συμπέρασμα ότι επρόκειτο για κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.

66. Ωστόσο, το Δικαστήριο τόνισε ότι η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου από ένα κράτος μέλος μπορεί να συνιστά κατάφωρη παραβίαση, αλλά δεν συνιστά κατ' ανάγκη τέτοια παραβίαση [31].

67. Υπάρχουν πράγματι περιστάσεις που καθιστούν δυσχερέστερη την εκτίμηση μιας παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, αυτό όμως δεν ισχύει στην περίπτωση της μη μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη μιας οδηγίας. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από το υποβληθέν ερώτημα, η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου είναι διττή, δεδομένου ότι απορρέει από δύο διατάξεις.

Αφενός, από την ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Larsy στα άρθρα 12 και 46 του κανονισμού προκύπτει ότι έπρεπε να αποκατασταθεί το δικαίωμα του G. Larsy για πλήρη σύνταξη. Αφετέρου, το άρθρο 95α του ίδιου κανονισμού ερμηνεύθηκε από το Inasti ως ικανό να περιορίσει τη διαχρονική εφαρμογή των προαναφερθέντων άρθρων, σε περίπτωση καθυστερημένης υποβολής αιτήσεως αναθεωρήσεως από τον ενδιαφερόμενο.

28 – Βλ. απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, C-6/90 και C-9/90, Francovich κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-5357), και προπαρατεθείσα απόφαση Dillenkofer κ.λπ.

29 – Προπαρατεθείσα απόφαση Hedley Lomas.

30 – Προπαρατεθείσα απόφαση Haim.

31 – Όπ.π., σκέψη 41.

68. Μολονότι το εν λόγω ερώτημα αφορά το άρθρο 95α του κανονισμού, η ερμηνεία της διατάξεως αυτής συνδέεται, εν προκειμένω, στενά με αυτή των άρθρων 12 και 46 του κανονισμού. Η ερμηνεία του Δικαστηρίου για τα άρθρα αυτά δεν ακολουθήθηκε, ενώ το άρθρο 95α του κανονισμού τέθηκε σε εφαρμογή κατά τρόπο μη ενδεδειγμένο.

69. Για να καθοριστεί αν μια απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου συνιστά αρκούντως κατάφωρη παραβίαση, πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περίπτωση που έχει υποβληθεί στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου. Μεταξύ των στοιχείων αυτών περιλαμβάνονται κυρίως ο βαθμός σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιαζομένου κανόνα, ο ηθελημένος ή ακούσιος χαρακτήρας της διαπραχθείσας παραβιάσεως ή της προκληθείσας ζημίας, το συγγνωστόν ή ασύγγνωστον ενδεχομένης νομικής πλάνης, το γεγονός ότι η στάση ενός κοινοτικού οργάνου μπορεί να συνετέλεσε στη θέσπιση ή τη διατήρηση αντιθέτων προς το κοινοτικό δίκαιο εθνικών μέτρων ή πρακτικών [32].

70. Όσον αφορά τη θέση σε εφαρμογή των στοιχείων αυτών στην υπό κρίση υπόθεση, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτή πρέπει, κατ' αρχήν, να διενεργείται από τα εθνικά δικαστήρια, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που παρέχει σχετικά το Δικαστήριο [33].

71. Πρέπει να εξεταστεί σε ποιο βαθμό οι εφαρμοστέοι κανόνες του κοινοτικού δικαίου μπορούσαν να οδηγήσουν το Inasti σε πλάνη ως προς την έννοια που έπρεπε να τους δώσει.

72. Είναι χρήσιμο να υπομνηστούν οι ακόλουθες περιστάσεις, τις οποίες μπορούσε να λάβει υπόψη του το εθνικό δικαστήριο.

73. Σύμφωνα με την προπαρατεθείσα απόφαση Larsy, η σώρευση συντάξεων μπορεί να γίνει δεκτή για άτομο που εργάστηκε κατά την ίδια περίοδο σε δύο κράτη μέλη και υποχρεώθηκε, κατά την ίδια αυτή περίοδο, να καταβάλει συνταξιοδοτικές εισφορές σε αμφότερα τα κράτη μέλη. Η απόφαση αυτή στηρίζεται σε μια πραγματική και νομική κατάσταση παρεμφερή ως προς όλα τα σημεία της με αυτή που προκάλεσε την παρούσα υπόθεση της κύριας δίκης. Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η ομοιότητα αυτή αφορά την καταβολή συνταξιοδοτικών εισφορών τόσο στις γαλλικές αρχές όσο και στις βελγικές, την επακόλουθη μείωση της βελγικής συντάξεως καθώς και την προσφυγή που ασκήθηκε κατά της τελευταίας αυτής αποφάσεως [34].

74. Μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής, το εθνικό δικαστήριο που κλήθηκε να αποφανθεί επί της διαφοράς μεταξύ του Marius Larsy και του Inasti δέχθηκε την αίτηση

32 — Όπ.π., σκέψεις 42 και 43.

33 — Όπ.π., σκέψη 44.

34 — Απόφαση περί παραστολής, σ. 5 και 6, παράγραφος 5.

αναθεωρήσεως της συντάξεως. Είναι γνωστό ότι το Inasti δεν τροποποίησε αυτόματα τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα του G. Larsy κατά τρόπο σύμφωνο με την πρόσφατη αυτή νομολογία.

75. Το Inasti υποστηρίζει ότι η επίδικη απόφαση μπορούσε να δεσμεύσει μόνο το δικαστήριο που υπέβαλε τα προδικαστικά ερωτήματα στην προπαρατεθείσα απόφαση Larsy και ότι το ίδιο όφειλε μόνο να συμμορφωθεί προς το ηθικό κύρος που μπορούσε να απορρέει από την απόφαση αυτή.

76. Ανεξάρτητα από τη συζήτηση σχετικά με τη φύση του κύρους με το οποίο περιβάλλονται οι αποφάσεις που εκδίδει το Δικαστήριο ως προς την ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων, η οποία δεν είναι απαραίτητη για να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει να τονιστεί ότι η ευθύνη του Inasti πρέπει να εκτιμηθεί υπό το φως της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου Brasserie du pêcheur και Factortame [35].

77. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, μια παράβαση του κοινοτικού δικαίου είναι πρόδηλη, όταν συνεχίζεται παρά την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως από την οποία προκύπτει ότι η επίμαχη συμπεριφορά στοιχειοθετεί παράβαση [36].

Η μη εφαρμογή από ένα κράτος μέλος ή μια διοικητική αρχή της λύσεως που υποδεικνύει η κοινοτική νομολογία σε όμοια κατάσταση συνιστά κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου. Η προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame αναφέρει, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη προδικαστικής αποφάσεως ή πάγιας νομολογίας, από τις οποίες μπορεί να προκύπτει η εν λόγω παραβίαση [37].

78. Αληθεύει ότι, εν προκειμένω, η προπαρατεθείσα απόφαση Larsy δεν εκδόθηκε στην πραγματικότητα λόγω της διαφοράς μεταξύ του G. Larsy και του Inasti ενώπιον του Cour du travail de Mons. Το περιεχόμενό της δεν δέσμευε το τελευταίο αυτό δικαστήριο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως αν είχε υποβάλει το ίδιο τα ερωτήματα [38]. Επίσης, δεν προκύπτει ότι η απόφαση αυτή στηρίζεται σε παλαιότατη νομολογία επιβεβαιωθείσα από μεγάλο αριθμό αποφάσεων από τις οποίες να προκύπτει η ίδια ερμηνεία των εν λόγω κάνονων του κοινοτικού δικαίου.

79. Πάντως, το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει, κατά την εκτίμηση της ευθύνης της αρμόδιας αρχής, το ότι αυτή δεν έλαβε όλα τα μέτρα που επιβάλλει απόφαση του Δικαστηρίου παρέχουσα, διά της ερμηνείας

35 — Σκέψη 57.

36 — Όπ.π.

37 — Όπ.π.

38 — Βλ., π.χ., διάταξη της 5ης Μαρτίου 1986, 69/85, Wünsche (Συλλογή 1986, σ. 947, σκέψη 13), και απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-446/98, Fazenda Pública (Συλλογή 2000, σ. I-11435, σκέψη 49).

όμοιων κανόνων, σαφή απάντηση σε παρεμφερές πρόβλημα.

80. Μεταξύ των λοιπών περιστάσεων που μπορούσε να λάβει υπόψη του το αιτούν δικαστήριο, υπάρχει επίσης το έγγραφο της Επιτροπής, της 21ης Φεβρουαρίου 1997, το οποίο κοινοποίησε στο Inasti η αρχή εποπτείας του, από το οποίο διαφαινόταν το ενδεχόμενο κινήσεως διαδικασίας λόγω παραβάσεως κατά του Βασιλείου του Βελγίου στην περίπτωση που δεν θα εφαρμόζονταν οι σχετικές διατάξεις του κανονισμού, όπως ερμηνεύθηκαν με την προπαρατεθείσα απόφαση Larsy [39]. Η συνεκτίμηση αυτού του αμιγώς πραγματικού στοιχείου από το αιτούν δικαστήριο εμπίπτει στην άσκηση της διακριτικής του ευχέρειας.

Το ίδιο ισχύει για την αίτηση που απέστειλε η ίδια εποπτεύουσα αρχή στο Inasti, καλώντας το να ρυθμίσει την κατάσταση του G. Larsy βάσει της προπαρατεθείσας αποφάσεως Larsy [40].

81. Το εθνικό δικαστήριο δύσκολα μπορεί να αγνοήσει ότι μια ιεραρχικά ανώτερη αρχή επέσυρε την προσοχή του ιδρύματος αυτού στην ύπαρξη παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου και στο ενδεχόμενο κινήσεως ένδικης διαδικασίας κατά της Βελγικής Κυβερνήσεως.

82. Προκειμένου να καθοριστεί αν η εφαρμογή του άρθρου 95α του κανονισμού συνιστά κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, τα προαναφερθέντα στοιχεία μόνο μερικώς μπορούν να φανούν χρήσιμα στο Cour du travail de Mons. Συγκεκριμένα, το άρθρο 95α δεν είχε ακόμα εισαχθεί στον κανονισμό όταν το εθνικό δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί της υποθέσεως Larsy.

83. Για να δοθεί πλήρης απάντηση στην αιτίαση σχετικά με την παραβίαση του κοινοτικού δικαίου που ο G. Larsy προσάπτει στο Inasti, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξασφαλίσει ότι η απορρέουσα από την προπαρατεθείσα απόφαση Larsy ερμηνεία του κανονισμού δεν επιδεχόταν αμφισβήτηση λόγω νέου νομικού κανόνα, όπως το άρθρο 95α του κανονισμού.

84. Διαπιστώσαμε ήδη ότι η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή σε μια κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης [41]. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί σύμφωνα με το κριτήριο που υπενθυμίζεται στις παρούσες προτάσεις, ήτοι ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιαζομένου κανόνα [42]. Πρέπει διηλαδή να επαληθεύσει αν μπορεί ευλόγως να υφίσταται αμφιβολία ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του κειμένου αυτού στην υπό κρίση υπόθεση, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου και του περιεχομένου που μπορεί να του αποδοθεί.

39 — Απόφαση περί παραπομπής, σ. 7, παράγραφος 7.
40 — Όπ.π.
41 — Βλ. σημεία 41 έως 51 των ανά χείρας προτάσεων.
42 — Σημείο 69.

85. Το Δικαστήριο δεν έχει εκδώσει πολλές αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 95α του κανονισμού και, εν πάση περιπτώσει, οι υπάρχουσες εκδόθηκαν μετά την ημιτελή τακτοποίηση της καταστάσεως του G. Larsy εκ μέρους του Inasti, το 1995 [43]. Επομένως, οι αποφάσεις αυτές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί η κατάφωρη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου [44].

86. Αντιθέτως, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του τα προμνησθέντα στοιχεία σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 95α του κανονισμού προκειμένου να εκτιμήσει τον βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας του κειμένου αυτού [45]. Η μεταβατική λειτουργία του άρθρου 95α καθορίζει σε μεγάλο βαθμό, κατά την άποψή μου, το πεδίο εφαρμογής του και την ερμηνεία που μπορεί να του αποδοθεί. Η λειτουργία ενός μεταβατικού νομικού κανόνα είναι να διευκολύνει τη θέση σε ισχύ μιας νέας κανονιστικής ρυθμίσεως σε σχέση με αυτή την οποία προορίζεται να αντικαταστήσει. Επομένως, πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένης υπόψη της κανονιστικής ρυθμίσεως στην οποία εντάσσεται.

87. Πρέπει να προστεθεί ότι, όπως υπενθύμισε η Επιτροπή, το άρθρο 95α, παράγραφοι 4 έως 6, του κανονισμού είναι παρεμφερές με το άρθρο 94, παράγραφοι 5 έως 7, του ίδιου κανονισμού, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2001/83. Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, οι μεταβατικές διατάξεις του κανονισμού 1408/71, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το άρθρο 94, παράγραφος 5, εμπνέονται από την αρχή ότι οι παροχές οι οποίες χορηγήθηκαν υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος κανονισμού και είναι ευνοϊκότερες από τις παροχές που προβλέπει ο νέος κανονισμός δεν θα μειωθούν. Σκοπός της διατάξεως αυτής είναι, δηλαδή, να παράσχει στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να ζητήσει, προς όφελός του, την αναθεώρηση παροχών που εκκαθαρίστηκαν υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος κανονισμού [46].

88. Έτσι, το Δικαστήριο είχε ήδη ερμηνεύσει με ακρίβεια το κείμενο αυτό όταν το Inasti αντιμετώπισε την περίπτωση G. Larsy. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, δεν αμφισβητείται η μεταβατική φύση του άρθρου 95α, παράγραφος 5, του κανονισμού. Συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό προοριζόταν να καθορίσει επακριβώς και περιοριστικώς την ενδεχόμενη αναδρομικότητα ενός νέου νομικού καθεστώτος για τις καταστάσεις που ρυθμίζονταν από το νομικό καθεστώς που είχε θεσπίσει το προς αντικατάσταση κείμενο. Ουδόλως προέκυπτε ότι η διάταξη αυτή μπορούσε να εφαρμοστεί σε κάθε αίτηση αναθεωρήσεως συντάξεως.

89. Τέλος, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα του Inasti με το οποίο δικαιολογεί την ερμηνεία που έδωσε στο άρθρο 95α του κανονισμού κατά την εξέταση της αιτήσεως του G. Larsy. Σύμφωνα με το Inasti, το εφαρμοστέο δίκαιο δεν του επέτρεπε να αναθεωρήσει αυτεπαγγέλτως διοικητική απόφαση, η

43 — Προπαρατεθείσα απόφαση Baldone και απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2001, C-52/99 και C-53/99. Camarotto και Vignone (Συλλογή 2001, σ. I-1395).

44 — Βλ., για ένα παρεμφερές παράδειγμα εθνικής νομοθεσίας θεσπισθείσας κατά παραβίαση του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου, αλλά πριν από την έκδοση αποφάσεως του Δικαστηρίου για την ερμηνεία του δικαίου αυτού, την προπαρατεθείσα απόφαση Haim, σκέψη 46.

45 — Βλ. σημεία 41 έως 51 των ανά χείρας προτάσεων.

46 — Αποφάσεις της 13ης Οκτωβρίου 1976, 32/76, Saieva (Συλλογή τόμος 1976, σ. 573, σκέψεις 14 έως 17), και της 4ης Μαΐου 1988, 83/87, Viva (Συλλογή 1988, σ. 2521, σκέψη 10).

συμφωνία της οποίας με το κοινοτικό δίκαιο αμφισβητούνταν, καθόσον είχε εκδοθεί δικαστική απόφαση απορρίπτουσα την προσφυγή που είχε ασκηθεί κατά της αποφάσεως αυτής. Το Inasti, δεδομένου ότι έπρεπε να λάβει υπόψη του την εν λόγω απόφαση και ελλείψει νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, όφειλε να καλέσει τον ενδιαφερόμενο να υποβάλει νέα αίτηση για τη χορήγηση συντάξεως, σύμφωνα τόσο με το εσωτερικό δίκαιο όσο και με το άρθρο 95α του κανονισμού. Η εφαρμογή του άρθρου αυτού όμως το ανάγκαζε να περιορίσει την αναδρομικότητα των αναθεωρημένων δικαιωμάτων λόγω της μη τηρήσεως των προθεσμιών που έτασσε η εν λόγω διάταξη [47].

90. Σύμφωνα με το Inasti, η παραβίαση του κοινοτικού δικαίου που του προσάπτεται προέρχεται, σε τελική ανάλυση, από το ότι κανένας δικονομικός κανόνας του εσωτερικού δικαίου δεν του επέτρεπε, υπό τις συνθήκες αυτές, να κάνει δεκτή την αίτηση του G. Larsy στο σύνολό της, βάσει μιας απλής αιτήσεως αναθεωρήσεως συντάξεως. Η λύση που θα δημιουργούσε τα λιγότερα προβλήματα ήταν η εφαρμογή του άρθρου 95α του κανονισμού καθώς και του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, με αναπόφευκτη συνέπεια τον περιορισμό της ισχύος της προπαρατεθείσας αποφάσεως Larsy.

91. Το γεγονός ότι η χωρίς λόγο εφαρμογή του άρθρου 95α του κανονισμού — και, ως εκ τούτου, η εσφαλμένη εφαρμογή των άρθρων 12 και 46 του κανονισμού — καταλογίζεται στην πρόθεση της αρμόδιας αρχής να καλύψει τις ανεπάρκειες του εθνικού δικαίου ουδόλως μπορεί να δικαιολογήσει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.

47 — Γραπτές παρατηρήσεις του Inasti, σημεία 13 επ.

92. Η αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου επιβάλλει σε όλες τις αρχές ενός κράτους μέλους την υποχρέωση να καταστήσουν αποτελεσματικούς τους κοινοτικούς κανόνες [48].

93. Ναι μεν αληθεύει ότι, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτοτέλειας, εναπόκειται στα κράτη μέλη να θεσπίσουν τους διαδικαστικούς κανόνες που προορίζονται να εξασφαλίσουν τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες έλκουν από το άμεσο αποτέλεσμα του κοινοτικού δικαίου, πλην όμως οι κανόνες αυτοί πρέπει να πληρούν τις δύο προϋποθέσεις, της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Αφενός, οι εν λόγω διαδικαστικοί κανόνες δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες προσφυγές της εσωτερικής έννομης τάξεως. Αφετέρου, δεν πρέπει να έχουν διαμορφωθεί κατά τρόπο που να καθιστά πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που τα εθνικά δικαστήρια έχουν την υποχρέωση να διαφυλάσσουν [49].

94. Το Cour du travail de Mons ενδέχεται να εξετάσει τις διαδικαστικές ανεπάρκειες που επικαλείται το Inasti όσον αφορά τις προαναφερθείσες αρχές. Επομένως, δεν αποκλείεται, εκτός από το ζήτημα της παραβάσεως του κανονισμού από το Inasti, η οποία είναι ικανή να στοιχειοθετήσει ευθύνη του, να τεθεί το ζήτημα της ευθύνης της αρμόδιας αρχής, στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης, να ρυθμίζει τις δικονομικές διατάξεις που εφαρμόζονται για να τεθεί σε εφαρμογή το κοινοτικό δίκαιο.

48 — Απόφαση της 13ης Ιουλίου 1972, 48/71, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 85, σκέψη 7).

49 — Βλ., ως πρόσφατο παράδειγμα πάγιας νομολογίας, την προπαρατεθείσα απόφαση Camarotto και Vignone, σκέψη 21.

95. Τα στοιχεία που προβάλλει το Inasti όσον αφορά τη διαδικασία που εφαρμόζεται στον τομέα αναθεωρήσεως συντάξεων μπορούν επίσης να φανούν χρήσιμα στο Cour du travail de Mons προκειμένου να αποφανθεί, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, επί της οριστικής ευθύνης αποζημιώσεως, βάσει της εκτιμήσεως που θα μπορούσε να εκφέρει σχετικά με τον καταλογισμό της διαπιστωθείσας παραβιάσεως.

Πρόταση

96. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω τις ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το Cour du travail de Mons:

«1) Η αναθεώρηση των δικαιωμάτων που προβλέπει το άρθρο 95α, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992, δεν έχει εφαρμογή σε αίτηση αναθεωρήσεως συντάξεως γήρατος, το ποσό της οποίας μειώθηκε βάσει κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως εφαρμοστέου σε κράτος μέλος, λόγω του ότι ο δικαιούχος της λαμβάνει επίσης σύνταξη από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, όταν η αίτηση αναθεωρήσεως στηρίζεται σε διατάξεις άλλες από αυτές του κανονισμού 1248/92.

2) Μια παραβίαση του κοινοτικού δικαίου είναι επαρκώς κατάφωρη όταν ένα κράτος μέλος, κατά την άσκηση της κανονιστικής εξουσίας του, υπερέβη προδήλως και σοβαρώς τα όρια που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του. Στην περίπτωση κατά την οποία το εν λόγω κράτος μέλος, κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβιάσεως, διέθετε πολύ περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο, περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως αρκούντως κατάφωρης παραβιάσεως.

Εναπόκειται, κατ' αρχήν, στα εθνικά δικαστήρια να εκτιμήσουν αν μια παραβίαση του κοινοτικού δικαίου είναι επαρκώς κατάφωρη ώστε να στοιχειοθετεί εξωσυμβατική ευθύνη ενός κράτους μέλους έναντι ιδιωτών.»